

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentarius Pavli Bernriedensis, Antiqui Scriptoris, De
Vita Gegorii VII. Pontif. Max.**

Paulus <Bernriedensis>

Ingolstadii, 1610

Prolegomena In Vitam Gregorii VII. Pontif. Maximi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65381](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65381)

PROLEGOME-
NA IN VITAM GRE-
GORII VII. PONTIF.
MAXIMI.

*Rogote, amice Lector, ut prius hac pralo-
quia legas, quam ad commentarium hunc lecti-
tandum accedas.*

QVIS FVERIT PAVLVS
BERNRIEDENSIS.

E*D nobis explicatum dabit Auenti-
nus lib. 5. Annalium Boiorum. Legi* Quis fuerit
Paulus Bern-
riedensis.
multos, praesertim Paulum Bern-
riedensem, Gerochum Reicherspergensem
Antistitem, Augustinianos Mystas, in Bo-
iaria ortos. Vterq; de huiuscemodi discor-
dia perniciofa libros edidit, vterque pars
huius tumultus fuit. Ille, Reginoburgij;
hic, Augustae primariae aedis sacerdos, am-
A bo

bo rebus Hildebrandi studuere. Quamobrem sedibus pulsi, in exilium acti sunt. Ita Auentinus.

Paulum fuisse Sacerdotem seu Canonicum Ratisbonensem, planum fit ex vita Virginis Herluca cap. 43. & 44. Ratisbona pulsus Bernriedi seu Beronicæ Institutū Canonicorū Regularium amplexus videtur, non prius: Etsi prius etiam declinanda Henriciana persecutionis causa Ratisbona subinde se subduxit, ut ex eadem Historia de B. Virgine Herluca liquet.

Idem Auentinus ibid. Gregorium, virū sanctissimum peruicaciore existisse, Paulus Bernriedensis, qui eius vitā libris duobus complexus est, & reliqui eius partium acerrimi propugnatores, produnt. Nescio, quibus oculis Auentinus Bernriedensem legerit. In meo certè Paulo nullum vestigium vel accusationis vel notæ huius de peruicacia apparet. Et adeo Gregorius in hac causa peruicax non fuit, ut quoties Henricus Rex, vel minimam emendationis significationem daret;

eum

eum in gratiam & cōmunionem Sedis Apostolica recipere paratus fuerit. Certè tantum abest, ut Saxones Gregorium peruicaciæ arguerint, ut eum propemodum nimia lentitudinis in Henrico damnando insinularint, datis ad eum Epistolis, quas sua Historia de Bello Saxónico Bruno intexuit. Et ipsa oratio Gregorij ad sanctos Apostolos Petrum & Paulum, cum ultimo Henricum excommunicauit, recitata à Paulo, satis ostendit, quàm nihil Gregorius hoc in negotio pertinaciter egerit.

Pergit Auentinus. Gerochus quoque Gerochus Reischerpergensis scripsit pro Greg. VII. (quo nemo acrius scriptis libris Hildebrandum tutatus est, utpote qui crimina Cæsari obiecta, quæ apud nullum alium legerim, explicat) tandem suæ partis pertinaciam, ne dicam tyrannidem hisce verbis, coactus veritate, notat. Romani, inquit, sibi diuinum vsurpant honorem, rationem actorum reddere nolunt, nec sibi diciæquo animo ferunt; Cur ita agis? &c.

Gerochum non vidi; utinam aliquando videam. Sed ex iis, quæ de Gerocho narrat ipse:

A 2 Auen-

Auentinus, & ex Auentini ingenio, exque illis itidem, quae Paulo Bernriedensi affingit, aestimare licet, quae fide haec de Gerocho prodiderit. Credam talia à Gerocho effusa, cum meis oculis ea in Gerocho legero.

Quanam Auentinus ex Paulo Bernriedensi excerpserit.

Idem Auentinus: Paulus Bernriedensis narrat, Episcopum quendam, dum pro cōcione Hildebrandum vituperat, fulmine tactum esse; dumque ageret animam, dixisse, ignea catena constrictus trahor ad inferos: ite, nunciate Cæsari, vt resipiscat, & flagitium in DEVM, Diuum Petrum, eius Vicarium cōmissum, officiis compenset, nisi me antecedentē æterna supplicia subsequi malit. Eodem quoque die, nempe Paschalibus, quarto Calendas Martij, vt idem Paulus recitat, Episcopus Spirensis, septimo iniquus, ab eodem Calendis Martij deuotus, animam efflauit. Gregorio Salernū profugo intrante, cuius quidam dixerat; autor dissensionis, qui totum orbem terrarum armis, & bellis inuoluit, huius vrbis quoque quietem conturbaturus aduenit.

Mox

Mox ille, his dictis obmutescit: deductus ad Gregorium, errorem suum confitetur: ab eodē sanitati restituitur. Bernried Collegium est flaminum Augustalium superioris Vindeliciæ, propter Verrem lacū, supra Monachium quindecim millia passuum, ibi Herluca sacratæ foeminæ sepulcrū ostenditur. Ea illa tempestate vixit, & nocturnis superum, & inferum congressibus, secretisque colloquiis interesse consueta, narrare solita fuit; Execratos flamma omnium ardentissima excruciarī.

Hæc omnia, ut ab Auentino cōmemorantur, exstant in hac, quam nunc euulgamus, Gregorij vita, ut & illa, quæ de Rulando, Parmensi Clerico, & de ouo prodigioso commemorat. Ille (Rulandus) vix ope Gregorij (ita Paulus refert) euasit. Et quidquid Auentinus illic scribit; id fermè ex Paulo Bernriedensi decerptum esse, perspicuè docebit Auentinianæ narrationis cum hac vita collatio. Excipio tamen calumnias, quas Auentinus suæ historiae subinde aspergit; nam has aut ipse ex

A 3 suo

*suo capite extudit; aut ex Apologia innomi-
nati Auctoris pro Henrico IV. accepit: Et
valde suspicor in idem depromptam hanc A-
uentino assertionem Opes quoque Ecclesia-
sticas, quibus hactenus pauperes aleban-
tur, militibus & rei bellicæ peritis largitus
est (Gregorius VII.) Quod & Hildebran-
dini Gerochus & Paulus non inficias eunt,
& hic, tanquam bene factum excusat, & id
licere defendit. Non inuenio hanc excusa-
tionem & defensionem in nostro Paulo. An
Auentinus non copiosiore, sed obsequentiorē
Paulum habuit, ita ut quidquid ipse malè in
Gregorium affectus, vellet, diceret?*

VNDE CONSTET PAV-
LVM BERNRIEDENSEM

esse huius Commentarij Auctorem.

 *ODEX, ex quo huius vitæ exemplar
desumptum est, nō præferbat nomen
Pauli Bernriedensis. Unde ergo li-
quet hunc factum Paulo adscribi debere? Re-
spondeo, id manifestum fieri. Ex Auentino, cu-
ius*

ius Codex Pauli Bernriedensis nomen præscriptum gerebat: Omnia autem, quæ Auentinus ex Paulo suo recitat, in hoc nostro reperiuntur, ut antea diximus. Nec refert quod in nostro Exemplari non sit distinctio operis in duos libros, duobus enim libris Paulum Gregorij vitam complexum esse, testatur Auentinus: quia collector vitarum Uofhardus, de quo paulo post, qui vitam Gregorij cum cæteris in unum volumen coniecit; hanc fortè distinctionem sustulit, ut non rarò in omni genere librorum accidit: Sanè historia, quam nunc euulgamus, proluxa est, & commodissimè in duos libros scari potest.

Argumentis quibus euincitur Paulum Bernried. esse huius Commentarij Auctorem.

II. Paulus Bernriedensis scripsit vitam Herluca Virginis, cuius bonam partem transtulit in vitam S. V. Viçterpi, Episcopi Augustani, Reuerendus & perdoctus Pater, Carolus Stengelius. Ord. D. Benedicti ad S. Udalricum Augusta Vindelicorum, quã tibi nunc integram infrà exhibeo. In eo libello testatur Paulus se itidem vitam Gregorij literis mandasse; & quæ de cælesti quadam visione, Herluca

Paulus scripsit quoque vitam Virginis Herluca.

luca

luce oblata in Actis Herluca scribebat, iam in commentario de rebus gestis Gregorij VII. explicasse. At quidquid Paulus in vita Virginis Herluca scribit de Christo, qui, clara die, vulneratus à multo sanguine stillans, sese ei cōspicuum praeberat, id exstat in hac vita non procul à fine, ut ibidem annotauimus; quem admodum & illa, quae de Adalberti Presbyteri de Rota interitu in vita Herluca Virginis commemorantur. Ex quibus perspicuè elucescit Paulum Bernriedensem utriusque lucubrationis auctorem esse.

Quo tempore
Paulus hanc
Historiam
scripserit.

Sacerdotio
initatur Pau-
lus ab Vdalri-
co Episc. Passa-
uiensi.

Scripsit Paulus vitam Gregorij VII. Anno Domini MCCXXXI. Id inde planum efficitur: quia ad calcem huius commentarij ita loquitur de Vdalrico Episcopo Passauensi, Altmanni successore. Hic (Thiemo seu Theodemanus Archiepiscopus Salisburgensis) ordinauerat nostrae humilitatis ordinatorem, reuerendissimum scilicet Vdalricum Laureacensem siue Patauiensem Episcopum, atq; Apostolicae sedis legatum, qui ante hoc septenniū, post multos agones,

nes, pro assertione Gregoriani dogmatis,
&c. obdormiuit in Domino, &c. *Obiit au-*
tem Udalricus VII. Idus Augusti Anno
MCXXIV. (tametsi Chronica Austra-
lis obitum eius ponit Anno M.C.XXI.) A
quo anno si septennium numeres, Annum Re-
demptoris MCXXI. inuenies.

Meminit etiam Paulus in hac sua Histo-
ria Callisti secundi & Gelasij secundi, Ponti-
ficum Romanorum, quorum hic Pontifica-
tum iniit Anno MCXVIII. Callistus Anno
MCXIX.

Exstat porro apud Baron. Anno Salutis
MCVI. Epistola Paschalis secundi ad U-
dalricum seu Odericum Passauensem, & ad
Gebhardum Constantiensem Episcopos.

De eodem Bertoldus in Chronico Anno M.
XCII. In Bauariam venit Saltzburgeris
Episcopus Dimo (Thiemo) qui Patauiensi
Ecclesiæ iam dudum viduatæ ordinauit
Episcopum nomine Udalricum, sanctæ
Augustensis Ecclesiæ præpositum, eumq;
in ipso die Pentecostes, cum ipso Constan-
B tienti

tiensi & VVormaciensi solenniter consecrauit; hocque magnam fiduciã dedit Catholicis, vt in fidelitate S. Petri persisterent, & schismaticorum vesanię indefessius obfisterent.

De Codice ex quo hac Historia exscripta.

Litera D. Tengnagelij.

Quis qualisq; fuerit Codex, ex quo hac Historia descripta est; malo cognoscas verbis Clarissimi & Doctissimi viri, Sebastiani Tengnagelij, absque cuius ope & opera foret, Paulus adhuc in tenebris cum situ & squalore, cumq; blattis ac tineis decertaret; fortassis sine ulla spe missionis. Ita ergo ille ad me Viennã. Paulum illum tuum, diu multumque perquisitum, nisi me coniecturæ fallant, feliciter eruisse videor. Extant enim apud me Vitæ sanctorum, Mensium Aprilis, Maij, & Iunij vnico Tomo in grandi, vastoque volumine comprehensæ, Auctore VVolfhardo quodam (vt è Præfatione in Iunium liquet) collectæ, & in membranas redactæ, notæ satis probæ, & ante quadringentos præter propter annos conscriptæ. Hisce extremo Maio vita GREGORII VII. Papæ adie-

adiecta est: cuius initium sic se habet. *Figi-
tur GREGORIUS VII. supra quem verè pri-
mi GREGORII requieuit spiritus, natione
Tuscus, patrem habuit Bonicum, & ipse Hil-
debrandi sortitus est in baptismo vocabulum,
&c.* Hinc in laudes eius excurrit, & non-
nulla miracula memorat. Deinde vbi ad
Rulandum Parmensem ventum est, quod
ex Paulo Auentinus adfert, Noster pium
patrem, id est, GREGORIVM, toto corpo-
re se super eum (Rulandum, ne obtrunca-
retur) proiecisse, omnibus de eius morte
clamantibus, narrat. Hæc oratio GREGO-
RII, quam & Auentinus leuiter perstringit,
excipit. Addit & de gallina ouum mirifico
cælatum opere pariente. quare, in eam ad-
ducor sententiam, vt Auentinū hunc Au-
ctorem & habuisse, & nonnullis in locis
quæ verba, qua sensum sublegisse, non va-
nè existimem. Quod verò Auentinus Pau-
lum hunc duobus libris vitæ GREGORII
complexum esse testatur, cum noster in li-
bros distinctus haud sit, censeo Pauli opu-

sculum in Epitomen hanc à VVolfharto esse cōtractum. Vt vt sit, Auctor proximus ætati Gregorianæ haud longo interuallo fuisse videtur. In extrema siquidem pagina, vbi obitum Theodomari Iuuaiensis Episcopi commemorat, hæc subiicit: Hic, videlicet *Theodomarus*, ordinauerat nostræ humilitatis Ordinatorem, Reuerentiss. scilicet Vdalricum Patauiensem Episcopum, qui ante hoc septennium post multos agones pro assertione Gregoriani dogmatis, cuius ad normam & electus, & promotus fuerat, obdormiuit in Domino Anno ætis suæ, C V. &c.

Hæc vir ille doctissimus & humanissimus. A quo tamen de Epitome vix persuadeor. Nam in hac nostra Historia adeò fusè Gregorij VII. res gesta describuntur (excepta Berengarij damnatione, quæ à Paulo præteritur) vt nemo maiorem copiam merito desiderare possit.

In hac itidem Gregoriana Historia ex veteri exemplari exscribenda, & cum autogra-
pho

pho conferenda, egregiam planè & fructuosam
 Catholica rei operam cepit R. P. Georgius
 Sturnus Societatis nostræ, in Collegio Viennēsi
 Philosophia Professor, cui p̄inde, ut & clariss.
 Tengnagelio, Paulus Bernriedensis salutem,
 vitamque suam; & omnes veri amatores, &
 Schismaticorum atque Hæreticorum osores,
 grates gratias debent. Vtinam alterum exem-
 plar nancisci licuisset. Ego certè ut nāciscerer,
 nullis laboribus peperci. Sed frustra fui; hactē-
 nus quidem; sed non despero. Erit, qui à nobis
 inchoata perficiat, etiam Gerocho in lucem ex-
 tracto. Fiat, fiat: neque enim aliud occurrit,
 quo desiderium meum explicem.

DE ETYMO NOMINIS HILDEBRANDI.

RLACET audire, quid originationum
 inuestigatores de Etymo huius voca-
 buli Hildebrandus tradiderint, cum
 enim sectarij hoc nomen semper in ore circum-
 ferant, & Gregorium VII. Papam vix un-
 quam Gregorium; sed ferè semper Hildebrā-

B 3 dum

Quasi notatio
nominis Hil-
debrandus.

dum appellitent; dispicere oportet, num sit eius-
modi nomen, quod Gregorio pro bri loco oggeri
iure queat, & num satis caussa habeant, cur
Hildebrandum, in Hellebrandum, veteres
Schismaticos imitati, transforment.

Anonymus de propriis nominibus Germa-
norum, quem quidam Lutherum existimant.
Exstat tomo primo operis historici editi Basi-
lee, Anno M. D. LXXIV. Et separatim
quoque Vrsellis Anno M. D. LIX. expresse
sub Lutheri nomine libellus iste euulgatus est.

Est Brynn seu Brenn (vt antiqua carmina
*Heldenbuch. * heroum indicant) galea, praefertim cri-
stata seu cornuta: ergo Brennus est Galea-
tius, & Brennburg vel ducis Brenni castel-
lum vel Brennorum, ceu praefidium Galea-
torum & armatorum ad tutandam regio-
nem. Et scarabeus iste maiusculus, qui ga-
leatus rubris cornibus & alis testaceis ar-
matus, Husbrenner dicitur in nostra re-
gione. Hildebrand pro Heltbrenn, id est gi-
gas & heros Brennorum, ceu caput & dux
eorum, hodie Hauptmann ober den reifigen
Zeug!

Zeug/ Helt enim heroëm, velut Achillem vel Hectorem significat. Luitprand Rex Longobardiæ pro Lutbrenn, id est hominum galeatus, qui homines armis tutatur, diximus enim Luit, Lyt, seu Sueuicè Leute, significare homines numero plurali. *Licet verò in hac etymologia nimis violenta videatur mutatio Brand in Brenn; inde tamen elucet Hildebrandū* *Luthero non esse Hildebrandum, hoc est, inferni titionem, ut Lutherani & Calviniani nunc calumniantur, sed Brennorum, hoc est, galeatorum Ducem, caput, præsidium, & tutamen. Et verò talis Hildebrandus fuit Gregorius VII. Heroëm enim, Ducem & antesignanum se præbuit illi exercitui; ad quem hæc Apostoli Ephes. 6. exhortatio exstat. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induiti lorica iustitiæ, &c. & galeam salutis assumite, &c. Quanta enim bella Heros iste, &c, ut Germani appellant, Helde, (à quo Lutherus Hildebrandi nomen deducit) suscepit, & feliciter tam contra aspectabiles, quam in aspectabiles hostes*

hostes

hostes confecerit; abundè docent cum alijs, tum Paulus noster; ita ut non nisi nutu diuino Hiltebrandi nomen ei primitus obtigerit, pro cuius tam honesta Etymologia, est quòd Luthero, alioqui immerentissimo, gratias agamus: si tamen Lutherus est Auctor libelli, de quo antea.

*Alia origina-
tio vocis Hilde-
brandus.*

A predicta originatione non multum abit alia Goldasti Caluiniiani, qui in Notis ad Patrenses Tyrolis Scotorum Regis putat eos, qui nominantur Celtæ, veteribus fuisse Cheld, aut aspiratione duplicata Hheld, qui nobis nunc Held. Sic Hiltebrandum dictum, quasi, Chelte Bren, hoc est, Celtam Brennum: Et ab eadem origine descendere itidem ista: Hiltbolt, Hiltiman, Hiltiuuin. Et mulierum nomina Hiltigart, Hiltrut, Hiltegunt, Adilhilt, Reginhilt. Ubi iterum vides, in Hildebrandi vocabulo nihil esse infernale seu Tartareum, ut heretici criminantur; sed omnia Heroica, ab Celta seu Heroë & galea.

Auentinus in Nomenclatura priorum nominum. Helt, heros. Hyld, Huld, amor est. Hyldeprand, amoris titio. Idem habet, Luit-

Luitprand, populi titio & amor. *Sed prand
sive brand in istiusmodi compositis pro titio-
ne accipi; multis parum sit verisimile: licet
ita etiã sentiat Paulus noster in ipso Historia
sua vestibulo. Utcunq, tamẽ sit, neq, Auenti-
no in mentem venit, Etymon Hildebrandi ex
Orco petere; sed ab Heroë vel amore sumpsit:
cuiusmodi multa propria nomina Germani
habent; ut Huldreich, Huldenreich, Amor
Regni, sive, amoris diues & plenus. Vulgo,
Vlricus. Priscis, Hyldericus. Celtis, Chylde-
ricus. Hyldeprecht, amari dignus. Hylde-
bertus. Celtis, Chyldebertus. Hyldegart, a-
morishortus. Huius generis plurima inue-
nies vocabula tam virorum, quàm mulierum
in Catalogo Nominum propriorum, quibus
Alemanni quondam appellati fuerunt. Tom.
2. Script. Alemannicorum.*

Fuit quoque maioribus nostris Brand gla-
dius. Quo sensu voce illa Poëta Itali etiam nũ
utuntur. Quid si igitur Hildebrand seu Hil-
debrand, sit Herois, vel amoris gladius?
Nam ridiculus mihi ille videtur, qui in libel-
lo, quem inscripsit, etyma variorum nomi-
num,

C

num,

num, & c. nobis hanc originationem procudit. Hillebrant, Hillebrandus, Hillam ardens, amans, procans: Saltem dixisset. Hilt, seu Hiltam amans; nam hac duo sunt mulierum nomina, ut ex proximè citato Catalogo constat. Haec tenus de nomine Hildebrandi.

Gregorium Gracis idem esse, quod Latinis Vigilium; & Vigilantium, (iam tamen probrosum & inauspicatum nomen, ob Vigilantium Hereticum) notius est, quam ut multis demonstrandum sit. Veteribus Alamannis erat Gregorius Vuachar, Vuachere, Vuachiri. Vuacho. Vuahcho. Porro Gregorium VII. Gregorij nomen non frustra tulisse, norunt cum gaudio Catholici: Schismatici & heretici non sine gemitu.

PAV-